

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933.

Första kammaren.

Nr 32.

Lördagen den 29 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Företogs val av dels sex revisorer för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, dels ock sex suppleanter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningens slut följande ledamöter av riksdagens första kammare hava blivit utsedda till

revisorer:

herr Andersson, Elof B.,	med 83 röster,
» Ernfors, O. A.,	» 83 » ,
» Gabrielsson, N. G.,	» 83 » ,
» Ström, Torsten E.,	» 83 » ,
» Tjällgren, O. L.,	» 83 » ,
» Åström, E. V.	» 83 » ,

suppleant för herr Andersson, Elof B.:

herr Bergman, J.,	med 83 röster,
-------------------	----------------

suppleant för herr Ernfors, O. A.:

friherre Lagerfelt, I. C. G.,	med 83 röster,
-------------------------------	----------------

suppleant för herr Gabrielsson, N. G.:

herr Thelin, A.,	med 83 röster,
------------------	----------------

suppleant för herr Ström, Torsten E.:

herr Walles, J. G.,	med 83 röster,
---------------------	----------------

suppleant för herr Tjällgren, O. L.:

herr Svenson, Ernst W.,	med 83 röster,
-------------------------	----------------

suppleant för herr Åström, E. V.:

herr Karlsson, Oscar Gottfrid,	med 83 röster.
--------------------------------	----------------

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet herr *Bergströms* motion, nr 337, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 33, i anledning av väckt motion angående statlig beskattning av donations- och stiftelsemedel m. m.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka ävensom en i ämnet väckt motion; samt

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m. ävensom en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall m. m.; samt

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 10 maj 1929 om trafikförsäkring å motorfordon.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om vissa tilläggsbestämmelser till äktenskapslagstiftningen.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 39, i anledning av väckt motion om vissa tilläggsbestämmelser till äktenskapslagstiftningen.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 41, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Linder* hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande av förslag till sådana tilläggsbestämmelser till vår äktenskapslagstiftning, som i motionen skisserats.

Utskottet hade i de nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Linder**: Herr talman! Jag har tillåtit mig att vid denna riksdag väcka motion om vissa tilläggsbestämmelser till vår äktenskapslagstiftning. Denna motion har av första lagutskottet avstyrkts, i det utskottet hemställer, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Jag kunde visserligen ha låtit nöja mig med detta med hänsyn till den relativt välvilliga motivering, som förekommer i utskottets utlåtande, men jag finner mig på grund av ämnets vikt föranlåten att säga några ord i saken.

Då jag väckte denna motion om införandet av tilläggsbestämmelser, var jag fullt medveten om, att jag därmed kom in på ett av den svenska rättens mest svårtillgängliga områden. Med hänsyn enbart till denna omständighet skulle jag kanske inte ha väckt motionen, om jag inte ansett, att jag i viss mån haft särskilt fog för densamma. Jag har nämligen i min verksamhet vid flerfaldiga tillfällen under de sista åren kommit i beröring med den äldre äktenskapslagstiftningen och därvid fått göra sådana erfarenheter, att jag tyckt, att det vore skäl att försöka åstadkomma en ändring.

Det fall, som därvid närmast provocerat mig, så att säga, till denna nu väckta motion, har varit följande. Det har funnits makar, som blivit gifta före år 1921 och som försatts i konkurs. Hustrun har därvid sökt och vunnit boskillnad, men något skifte har inte kommit att äga rum, helt naturligt och mycket förståndigt därför, att makarna tyckt detta vara obehövt, då det inte funnits något att skifta. Konkursen har inte kommit att lämna något överskott. Denna omständighet, att inte skifte ägt rum, har emellertid haft en mycket vittgående betydelse för dem, det gäller, med hänsyn till framtiden. Till följd av de övergångsbestämmelser, som äro häftade vid den nya giftermålsbalken, blir det nämligen en helt annan rättsställning för hustrun, om

Om vissa tilläggsbestämmelser till äktenskapslagstiftningen. (Forts.)

skifte ägt rum, än om så inte skett. Har skifte inte ägt rum, bibehåller hustrun för framtiden den förmögenhetsställning, hon haft enligt den äldre giftermålsbalkens stadganden. Men har skifte ägt rum, så kommer hustrun in under den nya giftermålsbalkens bestämmelser och får sig tillerkänd en mera förmånlig ställning än den hustru, vars förmögenhetsförhållanden normeras av den äldre giftermålsbalken. Jag har ansett, att det vore skäl att på den punkten göra en tilläggsbestämmelse.

Nu har emellertid för mig, och jag hade så när sagt, även för utskottet, det lyckosamma inträffat, att sedan jag väckt min motion har det tillkommit ett mycket betydelsefullt prejudikat i form av en dom från högsta domstolen, och denna dom har gått just i den riktning, som jag i min motion framhållit som önskvärd. Motionen väcktes i januari månad. Högsta domstolens dom föll visserligen i oktober förra året men kom inte till allmänhetens kännedom — inte heller jag fick mig den bekant — förrän genom det häfte av tidskriften Nytt juridiskt arkiv, som utkom den 27 februari i år. Denna dom är av mycket stort intresse, ty hittills har det varit så, att såväl domare som advokater tolkat lagen efter dess ordalydelse, och man har alltså ansett, att, om makar i samband med konkurs vunnit boskillnad före den 1 januari 1921, skall den nya giftermålsbalken tillämpas på dessa makar efter det skifte dem emellan ägt rum. Nu har emellertid genom domen fastslagits, att om sådana makar vunnit boskillnad, skall, alldeles oavsett vad som står stadgat i lagen om rättsverkningarna, skifte vara obehövt och makarnas förmögenhetsförhållanden ändå bedömas efter den nya giftermålsbalkens bestämmelser under den förutsättningen, att det inte funnits något överskott efter konkursen, det vill säga, att det inte funnits något att skifta. Det är alldeles tydligt, att, såsom jag förut sagt, detta är en mycket förnuftig mening, även om det nog kan göras den invändningen, att uttalandet inte täcker alla de fall, som kunna komma upp. Men i alla händelser är detta en god utgång. Det är bara skada, det får jag säga, att man först efter tolv år fått från fullt auktoritativt håll veta, hur lagens rätta tillämpning skall vara.

Nu kan det emellertid inte förtänkas mig, att, när jag kom in på denna fråga om äkta makars rättsställning med hänsyn till vunnit boskillnad, jag också kom att intressera mig för att om möjligt undanröja det dubbelsystem, som nu råder på den svenska rättens område i fråga om äktenskaps ekonomiska rättsverkningar. Det är ett känt förhållande, att den äldre giftermålsbalkens bestämmelser om äktenskaps rättsverkningar voro både bristfälliga, otidsenliga och i hög grad invecklade. Därför skapades ett mera enkelt, ett mera rättfärdigt system, om jag så får säga, genom den lagstiftning, som av riksdagen beslöts 1920. Men man kan inte säga annat än att, då det gällde att genomföra det nya systemet, kom det på ett väsentligt sätt att brista. Det häftades nämligen på den nya giftermålsbalken vissa övergångsbestämmelser, vilka hava fört med sig, att två olika system kommit att gälla, byggda på helt olika grunder. Det ena systemet gäller makar, som gift sig före den 1 januari 1921, och det andra systemet gäller sådana makar, som blivit gifta efter nämnda dag. Det är alltså på det sättet numera, att om varandra leva här i samhället makar, och för det ena äkta paret gäller den ena lagen, och för det andra äkta paret gäller den andra lagen. Olika äkta makars egendom förvaltas, deras gäld betalas efter rättsbestämmelser, som äro helt olika varandra. Nu har jag för min del och många med mig tyckt, att ett sådant dubbelsystem är i hög grad olämpligt, därför att det medför osäkerhet och därjämte medför många olägenheter såsom också lagutskottet här i utlåtandet har konstaterat.

Det är visserligen sant och skall inte förtigas vid detta tillfälle, att då den

Om vissa tilläggbestämmelser till äktenskapslagstiftningen. (Forts.)
nya lagstiftningen genomfördes, mottogs den med blandade känslor. Ät hustrun anvisades visserligen en betydligt bättre och förmånligare ställning, än hon tidigare haft, men man befarade, att den nya lagstiftningen just därför också skulle komma att medföra många slitningar, många tvister. Men farhågorna ha inte besannats. Det har inte på något sätt visat sig, att denna lagstiftning varit mera äventyrlig än någon föregående. Under sådana förhållanden kan jag för min del mycket väl förstå det berättigade i den diskussion, som på juristhåll förts angående frågan, huruvida det inte vore lämpligt att försöka åstadkomma en viss rättsenhet i detta system, så att den nya giftermålsbalkens bestämmelser komme att i större utsträckning än hittills tillämpas på de äldre äktenskapen.

Jag tyckte för min del, då jag tänkte igenom den här saken, som jag för övrigt tänkt på mycket länge, att det kunde vara lämpligt, att riksdagen någon gång konfronterades med det här spörsmålet, och med hänsyn därtill väckte jag denna motion. Det är klart, att det inte är möjligt överhuvud taget för någon enskild man, att när det gäller en så invecklad sak som denna, och en sak av så betydande omfattning, föra frågan ut i hela dess vidd. Jag har i min motion endast pekat på en sak, som jag ansett lämplig att taga upp till behandling, och det är frågan om *mannens förvaltningsgäld*. Frågan härom hör till ett område, där man enligt min uppfattning borde försöka få till stånd en utjämning av skiljaktigheterna mellan det gamla och det nya systemet.

Nu har ju lagutskottet ingalunda i sitt utlåtande bestritt förhandenvaron av den orättvisa, jag framhållit i motionen och som yttrar sig däri, att enligt den gamla giftermålsbalken den äkta mannen kan bereda sina borgenärer möjlighet att taga betalning ur hela det samfällda boet; och detta, fastän han ådragit sig skuldsättningen på egen hand. Betalningsrätten kan utsträckas jämväl över sådan kommunikabel egendom, över vilken hustrun äger råda. Lagutskottet har självt anfört exempel på sådan skuldsättning, nämligen när den gifte mannen idkat affärsrörelse.

Då frågar jag mig: vad är det för skäl, som lagutskottet anfört för sin ovillighet att medverka till undanröjandet av denna orättvisa? Ja, ingenting annat, så vitt jag förstår — mängen kan ju kanske säga, att det är mycket nog — men i alla händelser ingenting annat än skäl, innehållande samma tankegång, som gjorde sig gällande i detta avseende vid 1920 års riksdag, då man sade, bland annat, att ny lag inte skulle verka ändring i redan uppkomna rättsförhållanden. Lagutskottet har också antagit, att den nya giftermålsbalkens genomförande i hög grad berodde på att just dessa övergångsbestämmelser blevo godkända av riksdagen. Ja, det är förvisso sant, att den nya lagstiftningen mötte och ansågs möta svårigheter vid sitt antagande, och för att parera denna ovilja mot lagstiftningen byggde lagberedningen upp de förut nämnda övergångsbestämmelserna, som den häktade på den nya giftermålsbalken. Det är emellertid alldeles klart för den, som närmare tänker sig in i dessa förhållanden, att just med hänsyn till det syfte, som dessa övergångsbestämmelser voro avsedda att tjäna vid det tillfället, så talade inte lagberedningen om alla de olägenheter, som också äro förbundna med dessa övergångsbestämmelser. Det hade man ingen anledning att särskilt bära till togs. Och jag tror för min del, efter vad jag kunnat förnimma, att det aldrig varit de herrars mening, som uppbyggde dessa bestämmelser, att desamma skulle på något sätt anses okränkbara. Ty det är dock så, att dessa övergångsbestämmelser gälla för obegränsad tid framåt. Jag har sett någonstans, att det räknats ut, att de kunna tänkas komma att gälla omkring 50 år framåt. Under denna tid skulle alltså domstolarna, för att inte tala om alla advokater, som ha tillfälle kanske

Om vissa tilläggbestämmelser till äktenskapslagstiftningen. (Forts.)

mycket oftare än domstolarna att få reda upp tvistefrågor av ekonomisk art mellan äkta makar, sitta och jämföra med varandra och tänka igenom alla dessa mycket invecklade bestämmelser, som finnas i det ena eller det andra systemet. Jag tycker, att lagutskottets argument inte verka riktigt övertygande, eller vi kunna säga, att det vittnar om överdriven hänsynsfullhet av lagutskottet, då utskottet ännu tolv eller tretton år efter lagens antagande anser dessa övergångsbestämmelser nära nog som tabu och avvisar varje sakligt resonemang om möjligheten att få dem ändrade. Jag har inte begärt, att man här skulle omedelbart antaga någon lagtext. Jag vill särskilt understryka, att jag i min motion inte anfört eller framhållit någonting annat än sådant, som går ut på ytterst varsamma åtgärder. Jag ser av lagutskottets utlåtande, huru angeläget lagutskottet anser vara, att det inte rubbas på redan ingångna avtal, redan uppkomna rättigheter eller redan ingångna förpliktelser. Men herrarna torde observera, att jag inte i min motion pekat på något annat än att förändringar beträffande äkta makars rättsförhållanden efter den äldre giftermålsbalkens bestämmelser inte borde ifrågakomma annat än i avseende på nya skuldförhållanden, alltså skulder, som uppkommit efter den tidpunkt, då den ifrågasatta ändringen av lagen trätt i kraft. Det gäller alltså inte någon rubbning i föregående rättsförhållanden utan endast en ändring med avseende på dem, som komma.

Detta är vad jag har att anföra i saken. Lagutskottet står enhälligt bakom sin mening, och jag vill naturligtvis inte betaga lagutskottet äran av den inställning, som utskottet tagit till detta viktiga spørsmål. Men när frågan kom före i kammaren, har jag ansett, att jag borde lämna den kommentar till motionen, som jag nu framfört, vilket alltså innebär, att jag inte yrkar bifall till motionen, utan låter utskottet behålla sista ordet för den här gången.

Herr Lindhagen: Det här ämnet rör sig på juristernas speciella valplats, och jag undrar inte på att kammarens ledamöter hålla sig borta från den dialektik, som här kan komma att äga rum. Därför har också utskottet chanser att få sin mening igenom, och den siste talaren har till och med avstått från att göra något yrkande. En sådan fanflykt kan jag ej här tillåta mig utan börjar, herr talman, med att yrka bifall till Linders motion.

Efter vad Linder anförde, har det uttalats stora betänkligheter mot denna dubbeläktenskaplighet, som genomfördes 1920. Redan då förklarades från de tongivande ledande hållen, att det vore utan tvivel ur flera synpunkter önskligt, om de nya bestämmelserna angående makars rättsförhållanden kunde omedelbart vinna fullständig tillämpning även beträffande makar, som ingått äktenskap innan den nya lagen trädde i kraft. Utskottet självt säger: »Utskottet vill ingalunda förneka, att åtskilliga olägenheter äro förenade med den av motionären klandrade dubbellagstiftningen å äktenskapsrättens område.»

Saken är således klar. Det råder enstämmig enighet därom, att åtskilliga olägenheter från olika synpunkter äro förenade med denna dubbellagstiftning. Det sade man, då lagen stiftades, och det säges också ännu. Då är frågan: Är juridiken så bakom realiteternas flöte, att man inte kan finna några kompromissvis åtminstone formulerade utvägar, som avhjälpa ens en del av dessa olägenheter? Utom motionären har även professorn i civilrätt Undén gått i selen för en sådan möjlighet.

Nej, säger däremot utskottet, det är omöjligt. Ty såsom en viktig rättsgrundsats gäller, att ny lag inte får verka ändring i redan uppkomna rättsförhållanden. Menige man har emellertid en helt annan rättsregel, eller att där det finns vilja för någonting, som är önskvärt, där finns det också en utväg och i detta fall således möjligheter till en lag. Den där »viktiga» rätts-

Om vissa tilläggsbestämmelser till äktenskapslagstiftningen. (Forts.)
 grundsatsen, att lagen inte skall få retroaktiv verkan, är ett plågoris för vår tid och en gammal uppfattning, som i vissa fall har sitt berättigande men vilkens berättigande drives över alla gränser. Hur är det med vår beskattningslagstiftning? Där är det inte fråga om, att den inte får verka retroaktivt. Och i hela vår så kallade sociala lagstiftning, då man någon gång går till aktion för densamma, är ju hela denna rättsgrundsats om bestående rättsförhållandens okränkbarhet upphävd. Inte kan man säga, att sociala missförhållanden, som äga rum under hägn av en gammal lag, äro okränkbara. Det tillämpa vi inte i fråga om beskattnings- och annan konfiskationslagstiftning och inte heller i den sociala lagstiftningen, men så snart det gäller allmän civillag, är det precis, som om det vilade någon särskilt gammaldags anda över den där civillagen! Och dock är den allmänna civillagen också i själva verket fylld av en myckenhet av sociala hänsyn, hopad i nästan varenda paragraf.

Det är denna dubbelmoral mellan social lag och allmän, renrakad, i inbillningen icke socialt betonad lag, som bör modifieras. Det är en sådan tankegång, som motionären nu velat ställa utskottet inför, och det tycker jag, att han gjort på en viktig punkt i rätt riktning. Han har särskilt anfört ett exempel, där han vill ha en ändring. Han har antytt också andra exempel, och jag håller före, herr talman, att de olägenheter, över vilka utskottet och lagens stiftare beklaga sig och alltid beklagat sig, utgöra skäl nog att företaga en så kallad utredning. Det är ett tråkigt och obehagligt ord, men här ligger det i alla fall realiteter bakom detsamma. Här utredes så mycket ändå, och då skulle man väl också kunna göra en utredning om de olägenheter, över vilka lagens stiftare och lagutskottet i detta sammanhang beklagat sig.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. makes rätt att till make överlåta egendom. Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 40, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande makes rätt att till make överlåta egendom.

I två likalydande motioner, nr 122 i första kammaren av herr *Trygger* m. fl. och nr 241 i andra kammaren av herr *Lindman* m. fl., vilka motioner hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, hade hemställts, att riksdagen måtte antaga följande ändrade lydelse av giftermålsbalkens 8 kap. 3 §: »Make, å vars inkomst under loppet av ett kalenderår uppkommit besparing, äge, utan upprättande av äktenskapsförord, före utgången av följande året till andra maken utan vederlag överlåta egendom till belopp motsvarande högst hälften av vad som besparats, dock att den överlåtna egendomen i intet fall får överstiga ett sammanlagt värde av tio tusen kronor. Sådan överlåtelse vare ej gällande — — — hans gäld.»

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen med anledning av förevarande motioner måtte för sin del antaga följande förslag till

Lag
om ändrad lydelse av 8 kap. 3 § giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 8 kap. 3 § giftermålsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Ang. makes rätt att till make överlåta egendom. (Forts.)

3 §.

Make, å vars inkomst under loppet av ett kalenderår uppkommit besparing, äge, utan upprättande av äktenskapsförord, före utgången av följande året till andra maken utan vederlag överlåta egendom till värde motsvarande högst hälften av vad som besparats, dock högst femtusen kronor. Sådan överlåtelse vare dock ej gällande mot borgenärer, med mindre därom upprättats skriftlig, med vittnen styrkt handling, däri jämväl besparingens storlek angivits, samt överlåtarens hade kvar egendom, som uppenbarligen motsvarade hans gäld.

Denna lag skall träda i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Herr Lindhagen: I det förra ärendet var det ju ingen från utskottets sida som yttrade sig. Jag förmodar det berodde på, att det var ganska svårt att gå emot till och med utskottets egna medgivanden av tillvaron av ett missförhållande, till vilka jag i själva verket yrkat bifall.

Här ha vi nu ett annat ärende, där utskottet däremot vågat sig på att ändra den nya lagstiftningen, på vilken man enligt det föregående betänkandet inte ens fick andas.

Jag ber först att få tacka utskottet för att det i detta och närmast föregående utlåtande tagit in motionernas ordalydelse, som vi alltid gjorde i gamla tider, varigenom man fick lättare tillfälle att sätta sig in i vad saken rör sig om. Ty att vi leta reda på lösa motioner i våra pappersmassesamlingar förekommer ju sällan i riksdagen, och därför har man, då man i kamrarna går att behandla ett utskottsutlåtande, egentligen bara läst utskottets uppfattning och vet inte vad motionären menat. Av hänsyn till tryckningskostnaderna har den gamla seden, som var ett axiom i forna tider, att i utskottsbetänkandena också inta motionerna, upphävts, och utskotten stå således med ett kolossalt övertag, då man inte får läsa motpartens, om jag så får uttrycka mig, uppfattning och framställningssätt. Det är väl också ett bevis på parlamentarismens fortgående undergrävande av sig själv, att en tryckningskostnad gäller mer än upplysning i ett ärende, som kammaren skall gå att avgöra.

Efter denna berömmelse åt utskottet i de två punkterna ber jag att få övergå till själva saken i det nu föredragna ämnet.

Dessa båda lagar skilja sig egentligen däri, att den gamla lagen var byggd på mannens målsmanskap och hans övervalde över båda makarnas egendom, medan den nya lagen var framgången ur den kvinnoaksrörelse, som ville hävda gift kvinnas äganderätt. Inför denna rörelse föllo både målsmanskapet och den gamla egendomsrätt, som mannen hade över hustruns egendom. Exempelsamlingen togs då från de hustrur, som förde med sig förmögenhet i boet, vilken lätt skingrades av maken enligt den gamla lagens bestämmelser. Men man tänkte inte på de hustrur, som inte medförde annat i äktenskapet än sin arbetskraft. Men denna var lika viktig för mannen som hans inkomster, och hennes vårdnad om hem och barn innebar ideella värden, som ofta voro av mycket större betydelse än annat, som kunde medföras i boet. Den nya lagen förbisåg alltså att skydda de kvinnor, som utan avsevärd förmögenhet ingått i äktenskap. På den tiden hade dessa mera sällan offentliga anställningar, av vilka de kunde påräkna någon inkomst som gifta. Numera går man ju så långt i förakt för den medellösa hustrun, att man säger, att om hon före äktenskapet haft en befattning, så bör hon lämna den för att ge en plats ledig åt någon annan, som saknar arbete. Med andra ord, sådana män och kvinnor, som inte kunna ingå äktenskap, därför att de nödvändigt behöva inkomster av

Ang. makes rätt att till make överlåta egendom. (Forts.)

tjänst bägge två, må gärna leva i konkubinät i stället, det gör ingenting, men om de gifta sig, skall kvinnan ut ur sin befattning för att lämna plats åt en kvinna säga kvinnor eller åt en man säga männen. Nå, detta ligger på sidan om saken, men motionen och ännu mer utskottets utlåtande äro inne på en tankegång, som påminner om detta resonemang.

Enligt den gamla lagen hade hustrun dock gifrorätt i hälften av mannens besparingar, men den nya lagen har gjort ett visserligen tämligen valhänt och i praktiken kanske inte så betydelsefullt men till meningen klart medgivande att denna rättvisa bör under den nya lagen åtminstone uppmuntras på frivillighetens väg. Ett äktenskapsförord kan ju bryta alla cirklar, men den bestämmelse det är fråga om gäller för det fall, att intet äktenskapsförord är upprättat. Paragrafen är till förmån för bägge makarna, men jag talar särskilt om hustrun, ty för henne har det den största betydelsen. Det står alltså: »Make, å vars inkomst under loppet av ett kalenderår uppkommit besparing, äge, utan upprättande av äktenskapsförord, före utgången av följande året till andra maken utan vederlag överlåta egendom till belopp motsvarande högst hälften av vad som besparats.» Med andra ord, man vill låta hustrun få rätt att som sin egendom få avskild hälften av mannens besparingar, vilket var lag enligt den gamla lagen, men för att det skall gälla mot borgenärerna har man nu försiktigtvis tillagt, att det skall ske genom en skriftlig handling, som är styrkt av vittnen, och dessutom skall överlåtaren ha kvar egendom, som uppenbarligen motsvarar hans gäld vid tillfället. Hur det går sedan under händelsernas lopp här i världen, det inverkar inte på lagligheten av en sådan överlåtelse. Nu är alltsammans naturligtvis beroende på, om mannen vill göra det eller kan förmås att göra det för hustrun, eller om de bägge två ha nog förtänksamhet, vilket de förmodligen sällan ha, att ena sig om, att det nog vore lämpligt att trygga särskilt hustrur utan anställning på det sättet.

Nu återkommer jag till den stora skillnaden mellan den gamla och den nya lagen, nämligen att den nya lagen, som sagt, mest tänker på hustrur, som medfört förmögenhet, vilket var upprinnelsen till lagstiftningen, men inte tänker på, att enligt naturens eller samhällets ordning — jag vet inte vilketdera, det kanske är bägge två — är hustrun nedtryckt till de sämsta arbetsförtjänsterna och de minsta möjligheterna till karriär och befordran. Det är mannen, som, efter vad det tycks enligt en naturlags makt, verkar utåt och förstår den stora rulljangsen utanför hemmet och medför inkomsterna, alldeles som i fågelvärlden, där maken far ut och skaffar inkomster, det vill säga näring, medan modern sitter hemma och sköter om, att näringen också kommer i henne och i ungarna. Nu är det emellertid så, att dessa värnlösa hustrur — värnlösa, när hemmet blir upplöst genom skilsmässa, genom döden eller genom andra omständigheter — kunna behöva ett ekonomiskt stöd, och det skulle de i många fall kunna få enligt detta lagrum, som ger dem möjlighet att få till sig utskiftad hälften av mannens besparingar under föregående år. Det är denna hälft och denna lagens välmening, som man nu vill jämka till skada för hustrurna.

Motionärerna ha tydligen tänkt på den stora rulljangsen, det ser nästan ut, som om de velat dra fram exempel från Kreugeraffären, där fruarna med stöd av detta lagrum fått till sig skriftligen överlåtna stora andelar, kanske rent av hälften, av de obegränsade förtjänster, som männen haft. När så konjunkturerna gått utför, och männens förtjänster upphört, så sitta borgenärerna där och ha inget väsentligt att ta eller åtminstone inte mer än hälften av männens besparingar, under det en hustru kan sitta inne med jag tror det säges 500,000 kronor av mannens besparingar. Det är naturligtvis ett sällsynt fall, men för detta ändamål, för att rädda åt Kreugerborgenärerna så

Ang. makes rätt att till make överlåta egendom. (Forts.)

gott som mannens hela förtjänst och inte bara hälften, skulle nu alla vanliga hustrur sättas på inknappning. Man tar med andra ord bara hänsyn till borgenärerna och till borgenärerna i gulaschkonkurser men inte till det vanliga livets kvinnor och män. Därför tycker jag, att själva ändringen är alldeles onödig och inte på sin plats. Det visste man väl, då lagen stiftades, att sådant kunde komma i fråga. Även oavsett den ändring, som här föreslås, kan man undgå antydda verkningar genom att, såsom numera är tillåtet, genom äktenskapsförord under äktenskapet åstadkomma en annan ordning. Då betyder denna ändring ingenting. Jag förmodar, att dessa stora affärsmän också ha tillgång till advokater, som i ett nafs ordna saken åt makarna genom ett äktenskapsförord och då hjälper den nu föreslagna lagändringen borgenärerna icke det minsta. Hela denna lagändring, som här anses vara så viktig men som i alla fall är så oerhört valhant, får till slut ingen praktisk betydelse för de stora förmögna, med advokathjälp utrustade äktenskapen, om vilka jag har talat och som motionärerna tydligen ha tänkt på, då de rört sig med dessa kolossala tal, som för varje annat äktenskap äro rena drömmier.

Nu ha emellertid motionärerna yrkat, att utom det, att lagrummet skall få stå kvar som det lyder, skall det där värdet, hälften av besparingarna, ytterligare begränsas. Herr Stendahl, det är jag som har ordet! Om det inte står alltför mycket, kanske herr Stendahl kan gå ut i korridaren och där prata högt med herr Linder. Ja, nu kom jag av mig genom herr Stendahls obehöriga utnyttjande av yttrandefriheten. — Jo, nu ha dessa motionärer i alla fall varit så pass generösa, att de satt ett maximum av 10,000 kronor, men då rusar utskottet enhälligt, utan att någon bett det om det, och säger, att här skall det göras ännu grundligare, här skall sänkas till 5,000 kr. Jag har mig bekant, att två ledamöter av lagberedningen, som varit med om lagens beredande, herrar Ekeberg och Stenbeck, på fråga erinrat, att det ju inte varit meningen, att lagen skulle kunna användas på det omotiverade sättet, och därför kunde det möjligen vara ett visst fog för att göra en ändring, men att sänka det hustrun tillmätta beloppet till 5,000 kr. vore alldeles för lågt. Det har också justitierådet Lindhagen, som stått denna lagstiftning nära, förmenat.

Självt har jag nu sagt, att det inte alls finns fog därför, ty det kan ju göras äktenskapsförord inom äktenskapet, och med de rikliga tillfällena att anlita advokater, som förmögna makar ha, kunna de komma till samma resultat. Egentligen skulle jag inte behöva åberopa auktoriteter, men för dem, som inte förstå denna invecklade juridik, bör det göra intryck att få höra, att lagens stiftare ställa sig kritiska till utskottets förslag.

På grund av vad som sålunda anförts, får jag yrka avslag på motionerna och på utskottets betänkande, men bifalles inte detta yrkande, får jag yrka bifall till motionerna och avslag under alla förhållanden på utskottets betänkande.

Herr Åkerman: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Jag vädjar till alla dem, som ha varit så vänliga att höra på den föregående talaren, om de ändå inte liksom jag tycka, att han på vissa punkter har missförstått den gällande rätten och helt och hållet missförstått motionen och lagutskottets utlåtande. Ty vad är det frågan om här? Jo, först och främst är det inte alls tal om, att här kan riktas den anmärkningen mot utskottet, att det varit inkonsekvent. Det talades om vår ställning i föregående ärende, där vi visat allt för stor respekt för att låta ny lag rubba gällande rättsförhållanden. Men här är det ju inte alls fråga om något sådant. Var och en, som läst igenom detta utskottsutlåtande och denna motion, som är tämligen utför-

Ang. makes rätt att till make överlåta egendom. (Forts.)
ligt citerad i utlåtandet, skall finna, att här är det blott fråga om att underlätta för den ena maken att överföra egendom i den andras besittning. Det gäller huvudsakligen hustrurna. Om det är en sparsam hustru, som genom sin duglighet bidrar till de besparingar, som göras under ett år, så har man i den gällande lagen velat underlätta för mannen att i hennes ägo överföra viss egendom.

Herr Lindhagen vill nu göra troligt, att de siffror, som här förekomma, 10,000 och 5,000 kronor, skulle på något sätt ingripa störande i vanligt folks och menige mans affärer. Det vågar jag verkligen bestrida. Det skall vara huggarn till hushållerska, som skall kunna spara så mycket pengar, att det inte kan räcka med 5,000 om året i belöning. Det vore högst märkvärdigt, och jag kan absolut inte begripa, hur herr Lindhagen kan tolka detta förslag som ett angrepp mot småfolket. Att vi nu i lagutskottet behandlat motionen så, att vi reviderat och företagit några jämkningar i den framlagda lagtexten, erkänner jag, är ett mycket ovanligt tillvägagångssätt, men det kan någon gång förekomma och jag skulle kunna anföra exempel därpå. Att vi gjort det, berodde på att en förnuftig bestämmelse i den nya giftermålsbalken på det mest skamlösa sätt missbrukats. Då man påpekar ett missförhållande, som står på gränsen till knep, tycker jag verkligen, att lagutskottet någon gång för omväxlings skull kan våga sig på att framlägga en lagtext, när den inte är svårare än den här.

Nu skall jag inte i likhet med den föregående talaren stå här och åberopa auktoriteter. Jag vill i alla fall nämna, att lagutskottet inte vidtagit denna åtgärd utan att vara förvissat om, att vi befunno oss på säker mark. Men jag skall inte nämna några namn, ty håller man på på det här sättet, kanske man till sist en dag inte får några råd av personer, vilkas omdöme man litat på, om de sedan skola figurera här i kammaren. Jag vill säga, att jag tycker inte riktigt om denna metod.

Herr Lindhagen har nu något ironiskt komplimenterat utskottet för att vi avtryckt motionen i utlåtandet. Ja, det gjorde vi också i det förra ärendet. Det gör man någon gång, då motionen behöver återges för att verkligen tjäna till hjälp vid författandet av utskottsutlåtandet. Men att man de senaste åren blivit sparsam beträffande citat av motioner tycker jag, att den föregående ärade talaren borde vara den siste att påtala, ty jag tror, att han i viss mån själv givit anledning till att man numera beslutat vara mera återhållsam i fråga om avtryckning av motioner, än man var tidigare. Jag tycker, att det rådande systemet — även om man någon gång, när så behövs, avviker från regeln — är högst förträffligt.

Då jag nu fått ordet och eftersom herr Lindhagen berörde saken, vill jag begagna tillfället att säga, att min tystnad vid behandlingen av det förra ärendet berodde därpå, att jag har den uppfattningen, att det är tämligen onödigt med sådana här juridiska diskussioner i kammaren, då saken ligger så till, att man precis vet, hur det kommer att gå, i all synnerhet som man beträffande ärenden av denna omfattande och invecklade beskaffenhet måste hålla på längre tid, än som i allmänhet står till buds, för att en kammardiskussion verkligen skall bli givande för den, som sedan vill studera ämnet. Jag tror också, att allmänheten har en viss motvilja mot att juristerna här i kammaren stå och hudflänga varandra. Jag tycker det är bättre, att dessa strider försiggå i utskottet och att man i görligaste mån, där så utan skada kan ske, försöker att begränsa de juridiska dispyterna här i kammaren till det minsta möjliga. Att jag i detta ärende nödgats yttra mig är helt naturligt på grund av det sätt, varpå angreppet mot utskottet skett.

Kontentan av vad jag velat framhålla är emellertid, att här icke förhål-

Ang. makes rätt att till make överlåta egendom. (Forts.)

ler sig så, att man gör angrepp mot bestående rättsförhållanden genom en ny lag, som rubbar den gamla, utan att det är ett missförhållande av ganska otrevlig natur, som motionärerna velat undanröja, varför vi ansett oss böra tillmötesgå deras framställning. Att här inte skett något som helst angrepp på eller ingrepp i det enklare folkets hushållning, som herr Lindhagen velat göra gällande, tror jag verkligen, att var och en skall finna, som gör sig mödan att läsa igenom detta betänkande, och jag vill påstå, att herr Lindhagen därutinnan misstar sig.

Herr Lindhagen: Herr talman! Den siste talaren har ju nu manifesterat, att när det gäller juridiska frågor och utskottet så att säga sitter i orubbat bo och är enhälligt, behöver man inte diskutera saken med en opponent, ty då har man makten i sin hand och vet, att det kommer att bli på det sättet, och då är det kanske nästan rent oskickligt, om någon överhuvud ens upplåter sin mun mot ett segervisst utskott. Jag har inte den uppfattningen om parlamentarismens väsen, men skall parlamentarismen nu försvinna, är detta också ett bidrag till att ge vatten på den kvarn, som nu för ändamålet mal i vår tid. Jag förmodar dock, att den siste talaren till sist medgiver, att 52 § riksdagsordningen också skall få gälla här, så att man får ge skäl för sin mening och har frihet att yttra sig, utan att det betraktas som ett obehörigt angrepp mot höga auktoriteter inför riksdagen, nämligen ett enhälligt utskott.

Nu har den här saken en viss gemenskap med det förra ärendet — visserligen spelar detta inte någon roll, då det ligger på sidan om det hela — ty det förra ärendet avsåg ju, att för äldre äktenskap skulle den nya lagen gälla, och här gäller det, kan man säga, en motsatt uppfattning; här skall man se till, att enligt den nya lagen den grundsats, som gällde för de äldre äktenskapen, skall åtminstone i någon mån träda i kraft. Det har lagstiftaren menat med att hälften av mannens sparade förtjänst skall kunna tillfalla hustrun utan några omgångar. För detta har ju givits bestämt skäl, som utskottsordföranden väsentligen kringgår genom sin uppfattning, att man inte behöver svara den, som försvarar en sak, vilken ej har utsikt att vinna gehör i kammaren, därför att utskottet är enhälligt och kammaren inte är inne i saken.

Nu vet jag ej, om dessa missförhållanden ha inskränkt sig till Kreugerfallen. Det står inte i utskottsutlåtandet, och det är inte riktigt säkert, om det blivit någon avsevärd praxis att kringgå lagen på detta sätt. Även motionärerna äro ganska fåordiga på denna punkt och nöja sig med att anföra exempel på vad som skulle kunna inträffa. Men jag har sagt, att när man i sådana stora affärsförhållanden vill kringgå även den här bestämmelsen, har man ju möjlighet att upprätta äktenskapsförord under äktenskapet. En mängd advokatbyråer stå till tjänst med att åt dem, som ha råd, inrätta det så, och då blir ändringen i denna paragraf bragt ur spelet. Men det kan även bland den övriga, vanliga mänskligheten — dit räknar jag också medelklassen — finnas män, som ett år händelsevis sparat 20,000 kronor av sin förtjänst, och då borde en sådan man ha rätt att överföra hälften till hustrun. Ett annat är förtjänar han kanske ingenting, men då har hon i alla fall hälften av denna besparing, och om mannen dör eller om det blir skilsmässa, har hon den också kvar som stöd. Motionärerna ha själva ansett, att man skall sätta maximum så högt som till 10,000 kronor, under det att utskottet skyndat sig att sätta ned det till 5,000 kronor, och det var om detta jag tillät mig anföra, att även lagens stiftare ansågo det vara orimligt. Det tyckte lagutskottets ordförande inte om, och jag förstår, att han inte gjorde det. Men jag tyckte om det, och därför sade jag det.

Ang. makes rätt att till make överlåta egendom. (Forts.)

Herr Klefbeck: Herr talman! Herr Lindhagens angrepp har fått den formen, som om lagutskottet skulle ha sökt upphäva den paragraf, om vilken nu är tal, där vi dock endast föreslå en liten ändring. Den paragrafen är ju teoretiskt berättigad. Den åsyftar att säkra det förhållandet, att om genom hustruns omtanke besparingar kunnat göras under årets lopp i mannens arbetsförtjänst, så skulle mannen vid årets slut ha rätt att såsom uppmuntran åt henne lämna en viss gåva — intill hälften av det sparade beloppet. Mot den grundsatsen har utskottet inte gjort någon som helst invändning utan anser alltjämt densamma berättigad. Men nu har det visat sig, att denna paragraf kunnat missbrukas till uppenbart skoj, och då har lagutskottet ansett det vara på sin plats, att man återför paragrafen till det, som den är avsedd att tjäna, men omöjliggör, att den får tjäna till att befrämja skoj. Då har man tänkt, att om en man av de besparingar, som uppkommit vid årets slut, får överlämna 5,000 kronor till hustrun som uppmuntran för hennes gärning, är detta en åtgärd, som fullt överensstämmer med hela lagens syfte.

Nu säger herr Lindhagen, att det ännu inte blivit någon allmän praxis, att något skoj övas med paragrafens hjälp. Men det är väl inte meningen, att vi skola vänta med lagstiftning, tills sådana åtgöranden kommit i allmänt bruk, utan det är väl bättre att stämma i bäcken än i ån?

Sedan säger herr Lindhagen, att vi inte tagit hänsyn till det vanliga livets kvinnor och män, men vi mena alldeles tvärtom, att det är just det vi gjort. Men samtidigt ha vi inte velat lämna möjlighet öppen för rikt folks män och kvinnor att bedriva skoj med sina medel. Det finnes, såsom ordföranden framhöll, utan tvivel inte en enda bland det vanliga livets män, som är i den ställningen, att han av sina besparingar kan överlämna mer än 5,000 kronor till hustrun för hennes sätt att sköta hemmet. När vi satt denna summa som gräns, ha vi just hållit oss till förhållandena bland det vanliga livets kvinnor och män.

Vad sedan för övrigt beträffar det rent praktiska livet, torde jag träffa sanningen ganska nära, om jag säger, att man får leta ganska mycket, innan man träffar på en enda man, som haft förstånd att på det sättet uppmuntra sin hustru för hennes arbete. Om jag skulle vädja till kammarkamraterna här, skulle jag förvåna mig, om jag finge höra, att det finnes en enda av er, som vid slutet av ett år lämnat sin hustru 5,000 eller 10,000 kronor av gjorda besparingar som uppmuntran för hennes åtgärder i hushållet. Det rör sig således om en teoretisk sak, som vi anse vara riktig och värd allt erkännande men som vi vilja hålla inom rimliga gränser, så att det inte skall kunna drivas skoj därmed.

Detta är utskottets ståndpunkt, och jag ber att få yrka bifall till densamma.

Herr Linder: Herr talman! Jag skulle inte ha begärt ordet, om jag inte hade funnit det vara jämförelsevis onödigt att pruta ned beloppet till 5,000 kronor. Då lagens bestämmelse förut talat om hälften, vet jag inte, varför man nu här skall gå ett så avsevärt steg nedåt i stället för att stanna vid vad motionärerna ha föreslagit eller 10,000 kronor. Jag yrkar därför bifall till vad som i motionen hemställes i avseende å beloppets storlek.

När jag nu har ordet, vill jag begagna tillfället — eftersom lagutskottets ordförande inte gjorde mig den äran, när det gällde min egen motion — att påtala, att han, i stället för att svara på rätt ställe, tar sig för att ge en liten stöt vid behandlingen av ett senare ärende, som för övrigt inte alls har med den förra saken att skaffa. Nu säger han, att juristerna i kammaren överhuvud borde yttra sig så litet som möjligt, så att det inte bleve något slags

Ang. makes rätt att till make överlåta egendom. (Forts.)

juridiska diskussioner här. Jag vet verkligen inte, om detta är berättigat. Hur skall man då göra, om det är en lagstiftningsfråga, som man är intresserad av, om man inte som ledamot av kammaren skall få lov att bringa den under kammarens prövning och få den behandlad av lagutskottet? Man har ju inte rätt att gå till lagutskottet direkt och tigga sig till ett utlåtande, utan man måste gå den vanliga vägen. Även om det någon gång förekommit, att juristerna varit litet ivriga i kammaren, när juridiska spörsmål varit på tal, tycker jag inte, att vi missbrukat denna vår rätt att tala. I varje fall tror jag, att jag för min personliga del aldrig i onödan tagit kammarens tid i anspråk.

Herr Lindhagen: Herr talman! Med hänsyn till det resonemang, som herr Klefbeck förde, förvånar det mig, att inte utskottet upphävt hela paragrafen. För det första förekommer det ingen tillämpning, sade han, och han vädjade till kammarens ledamöter: ha ni någonsin upplevat, att en man begagnat sig av detta lagrum och till sin hustru överfört hälften av sina besparingar; det har ju ingen praktisk betydelse. För det andra, när herr Klefbeck talar om att här inte gäller tanken på hustrun, utan att förekomma skoj, vill jag invända, att skoj väl kan ske även med 5,000 kronor, och då blir det i mycket större omfattning, ty det finns ju flera personer, som ha råd att skoja med 5,000 kronor än med 10,000 kronor. Och likväl ämna ni låta paragrafen stå kvar och ge möjlighet till skoj för ett flertal, som kan begagna sig av densamma.

Vidare formulerade Klefbeck sitt yttrande så att det inte förekomme, att en man så här ger något som uppmuntran åt sin hustru. Jag tycker, att det helt och hållet strider mot Klefbecks mentalitet att fälla ett sådant yttrande. De är en fantom från det gamla målsmanskapet: mannen belönar sin hustru, som går och släpar ihjäl sig för honom. Men det är ingen belöning, utan *hennes rätt* att få hälften av hans besparingar! Hon gör skäl för det i alla avseenden, mycket mer än mannen i många fall, ty det beror också i hög grad på hennes ekonomi, om mannen kan göra några besparingar. Så att det där gammaldags nedblickandet från målsmanskapets molnstoder vid horisonten, det skola vi be, att den nuvarande generationen upphör med.

Jag sade nu bara, att när motionärerna nöjt sig med ett maximum av 10,000 kronor, finnes ingen anledning för utskottet att här ramla utför, som det gjort. Jag sade, att det inom medelklassen kan förekomma, att en man ett år förtjänar så mycket, att han kan lämna sin hustru 10,000 kronor. Om han sedan ett följande år inte har någon vidare förtjänst, är det bra, att hustrun fått dessa 10,000 kronor, särskilt om mannen faller ifrån. Då tycker jag, att det skulle varit utskottet värdigt att åtminstone inte gå lägre, än motionärerna för sin del föreslagit. Förresten, även om, såsom Klefbeck säger, detta inte har den ringaste betydelse för lagrummet, men han ändå vill behålla det, så är det väl ändå ett medgivande, att det kan stå kvar som princip, ty även grundsatser ha betydelse för det praktiska livet i tidernas längd. Det finns ju ett ordspråk, som säger, att det andliga är det mest praktiska. Således, om det finnes en sådan här bestämmelse till förmån för hustrun, bör man säga, att den skall stå kvar för att uppmuntra till tillämpning, och det kan ske genom att människans organisationer sätta sig i spetsen och uppfostra sina egna medlemmar till detta. För det ändamålet har denna paragraf således en stor praktisk betydelse.

Jag beklagar, att jag i denna punkt kommit att stå i så skarp opposition mot Klefbeck. Det är den enda gången det inträffat under min riksdagstid, men här har han blivit vilseförd av juristerna.

Ang. makes rätt att till make överlåta egendom. (Forts.)

Herr Löfgren: Herr talman! Jag skall för min del be att få instämna i det mesta av vad herr Lindhagen sagt, i första rummet beträffande yrkandet om avslag på utskottets hemställan och i andra rummet om bifall till motionen med det högre belopp, 10,000 kronor, som påyrkats.

Jag tror, att man har i det exempel, som anföres i motionen, en smula överdrivit det faktiska förhållandet. Det antages där, att en person gjort en genomsnittlig årlig besparing av 150,000 kronor. Härav överlåter han till sin hustru 75,000 kronor. Så bryter en lågkonjunktur in. Hans verksamhet har varit ganska spekulativt inriktad. Inkomsterna sjunka starkt. Plötsligt blir han skuldsatt och försatt i konkurs, och borgenärerna få endast 25 procents utdelning. Hustrun sitter då med ett kapital på 4- å 500,000 kronor. — Men även om det icke skett några besparingar i ett sådant fall, överförda från mannen till hustrun vid varje års slut eller vid ett års slut, så har, ifall dessa skulder uppkommit genom mannens spekulation eller hans vållande, numera hustrun vid konkursen rätt till undanskiftande. Jag undrar också, om man icke en liten smula låtit sig skrämmas av oriktiga påståenden om vad som skulle inträffat i konkurser, som haft samband med den s. k. Kreugerkraschen. Man har hört rykten om ett par av de högre tjänstemän, som nu äro försatta i konkurs, att de skulle ha satt undan, som det heter, på sina familjer betydande kapital. I själva verket äro dessa rykten, om ej fullständigt osanna, i varje fall betydligt överdrivna. Vi ha sett, att dessa familjers hela egendom har sålts rubb och stubb. Men det kan mycket väl hända, och det är troligt på grund av det sätt, varpå dessa personers skulder uppkommit, att hustrun har rätt till undanskiftande. Den rätten har jag ej hört, att någon velat betaga henne. Men dessutom är det riktigt vad herr Lindhagen säger, att man kan genom äktenskapsförord alldeles kringgå en bestämmelse som den föreslagna.

Jag ser i förslaget en ny illustration till det tvivelaktiga tillvägagångssättet, att på en enskild motion lagutskottet sätter sig och skriver en lagtext. Det kan falla väl ut ibland, men oftast förbiser man det sammanhang, som en lagbestämmelse alltid har med en hel del andra i det komplex, till vilket en viss lag, som i detta fall äktenskapslagstiftningen, hör.

Jag ber sålunda att i första rummet få yrka avslag på utskottets hemställan och i andra rummet — om herr Lindhagen vidhåller sitt yrkande därvidlag — bifall till motionen.

Herr Klefbeck: Herr talman! Det är synnerligen svårt att diskutera med herr Lindhagen, ty, som jag åtminstone tyckte, framställde han ej mina argument så som jag anförde dem eller åtminstone ville göra det. Om man skall bemöta en person, får man väl allra först och främst hålla sig till vad han sagt.

Herr Lindhagen ville göra gällande, att jag försvarar det gamla målsmanskapet, som jag var med om att avskaffa 1920; att jag ville förmena hustrun rätt till gjorda besparingar och att jag skulle ha sagt, att hon fick det bara av mannens nåd. Allt det där kännes jag icke vid.

Vidare sade han, att det i denna paragraf gäller en princip, som man skall bevara, även om den icke har så stor praktisk betydelse. Det var just det jag framhöll, att lagen har den betydelsen, att den är teoretiskt riktig och ger uttryck åt en riktig tanke, fast den sedan i praktiken ej har så mycken tillämpning. Således, allt det där, han riktade mot mig, kännes jag icke vid, utan menar, att jag i det stycket står på precis samma ståndpunkt som han. Han erkände ju själv, att bestämmelsen i praktiken ej hade så stor tillämpning. Om detta sedan är ledsamt eller ej, har jag icke yttrat mig om. Jag bara påpekade själva faktum. Och om jag finge vara närgången, ville jag fråga min gamle

Ang. makes rätt att till make överlåta egendom. (Forts.)

vän herr Lindhagen själv, hur många tusen kronor av gjorda besparingar han vid 1932 års slut lämnat sin fru.

Herr Lindhagen: Jag kan icke godtaga vad Klefbeck yttrade nu, ty jag har icke sagt något sådant, som han påstod, utan jag sade, att när han yttrade sig om att mannen kunde uppmuntra hustrun med att ge henne något, var det en fläkt av det där, som legat i luften från det gamla målsmanskapet, naturligtvis ofrivilligt, men själva frasen ligger kvar i generationen och det är endast liemannen, som blir den verkliga reformatorn på detta område. Det var allt vad jag sade.

Vad för övrigt angår besparingarna, vill jag säga, att den, som är pensionerad, gör inga besparingar, herr Klefbeck. Det finns ingen möjlighet alls till det. — Men om vi nu skola blanda in det också, vill jag säga: det relativa välstånd, jag haft förut, är till största delen eller helt och hållet min hustrus förtjänst, och därför ha vi gjort inbördes förord under äktenskapet, varigenom hon, oberoende av utskottets lagändring, tillerkännes sin behöriga rätt till hälften av allting. Det tycker jag inte behövde talas om här, men det visar att Klefbeck behöver även svänga sig för att kunna komma fram till något försvar för sitt ståndpunktstagande i detta fall.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla de i ämnet väckta motionerna; samt 3:o) att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Herr *Lindhagen* äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående första lagutskottets utlåtande nr 40 antager bifall till de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits avslag å såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville röst för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang. makes rätt att till make överlåta egendom. (Forts.)

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas de i ämnet väckta motionerna.

Sedan denna voteringsproposition efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lindhagen* begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 9.

Föredrogos ånyo lagutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av väckt motion om uppsägning av konventionen för lösende av konflikter mellan lagar och jurisdiktioner i fråga om äktenskapskillnad och hemskillnad m. m.; samt

nr 42, i anledning av väckt motion angående lagstiftning om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 6, angående regleringen för budgetåret 1933/1934 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkten 12.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 13.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till statsunderstödda fiskehamnar för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor.

*Anslag till
statsunder-
stödda fiske-
hamnar.*

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehåft en inom första kammaren av herr *J. Nilsson* i Malmö väckt motion, nr 37, däri hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning rörande anläggning av skyddade landnings- och lagringsplatser för fiskerinäringen i enlighet med vad i motionen anförts samt inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde för-
anleda.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt,

a) att riksdagen måtte till statsunderstödda fiskehamnar för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 100,000 kronor;

b) att den av herr Nilsson i Malmö väckta motionen I: 37 ej måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anmälts av herr *Nilsson* i Malmö, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr *Nilsson, Johan*, i Malmö: Herr talman! Jag skall be att få besvära kammaren med några ord om ett bekymmer, som fiskarbefolkningen har i vissa orter av vårt land och i detta fall främst på den skånska sydkusten. Här i riksdagen möta ju skilda samhällsgrupper upp genom representanterna för deras intressen, och dessa beaktas i mer eller mindre grad. Det är ju riktigt, att även fiskarbefolkningens intressen någon gång dryftas här, en befolkning, som säkerligen, i dessa tider icke minst, måste föra en häftig kamp mot svårigheterna.

Vid denna punkt har statsutskottet behandlat en motion, som jag med instämmande av några kammarledamöter har framburit för fiskarbefolkningens räkning på den skånska sydkusten. Med motionen har jag åsyftat att utverka statens bistånd för åstadkommandet av vissa anordningar, avsedda att skydda befolkningens båtar och redskap på den starkt utsatta kusten. Stora värden ha där raserats och förstörts av stormarna liksom ock många gånger de fångster, som efter stor möda hopsamlats. Den fångade ålen — det gäller Skånes sydkust — anses vara en av de förnämsta i världen. När ålen är fångad, förvaras den i sumpar, som måste ligga i öppen sjö, där de utsätts för vind och vågor. Därav förstår man, att ålen slites och blir mindervärdig, och när den skall säljas, får fiskarbefolkningen ett lägre pris än vad man kanske kunde ha fått under andra omständigheter. Om det hade funnits skyddade platser i dessa olika fiskelägen, som särskilt äro utsatta för stormar, skulle detta ha medfört bättre ekonomiskt utbyte för fiskarbefolkningen.

Det nuvarande tillståndet på Skånes sydkust kan därför endast föra dithän, att den yngre befolkningen drager sig åt annat håll, övergivande sina fäders yrke, och beger sig till arbetsplatser, där tävlingen om arbetsmöjligheterna redan förut är ganska stor.

Nu kan man fråga sig: vad skall egentligen staten göra vid detta? Staten anlägger ju här och där i landet stora och dyrbara fiskehamnar, fiskehamnar, som kräva belopp, i något fall på miljonen, och i alla fall måste man ju alltid vara beredd på en 300,000 upp till 600,000 kronor för ett sådant ändamål. Fiskehamnarna ha rönt mycken och stark kritik här i riksdagen.

Anslag till statsunderstödda fiskehamnar. (Forts.)

icke minst då jag tillhörde statsrevisionen, hade jag tillfälle att se en del hamnar, som jag tyckte voro både olämpligt lagda och alldeles för dyra. Man skulle ha kunnat nöja sig med avsevärt billigare anordningar, och ändå skulle de ha fyllt sitt ändamål lika bra om icke bättre i en del fall. Kritiken har varit synnerligen onädig mot vissa av dessa anläggningar. Jag måste dock säga, att i något fall den kan ha varit överdriven, ty det finnes dock på en del ställen hamnar, som både vad kostnaden och anläggningen beträffar anses lämpliga och väl fylla sitt ändamål.

Men det är icke detta det nu är fråga om, herr talman. Här är det icke fråga om att anlägga några dyra hamnar, ty på den skånska sydkusten är det i allmänhet grunt vatten, där det lämpar sig att anlägga betydligt billigare skyddsanordningar, som kunna skydda både båtarna och de fångster, som annars få ligga i öppen sjö och slitas och bli mindervärdiga. Det är vågbrytare, skyddsarmar för väsentligt mindre belopp, än som utgå för fiskehamnar.

I väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har man haft denna min motion till behandling, och jag måste ju vara tacksam för den välvilliga behandling den där fått. Man anser, att i detta förslag nog kan ligga någonting, men samtidigt säger man, att de belopp, som jag angivit, 5,000 kronor i något fall, 15,000 kronor i andra fall och 4,000 kronor i något fall, äro alldeles för låga. Men även om dessa belopp skulle vara för låga, tror jag, att den framförda tanken bör observeras, utredas och fullföljas. Jag hade ju icke föreslagit, att man precis på dessa beräkningar skulle utföra dessa arbeten, utan endast påyrkat en utredning, varigenom man kunde få säkra utgångspunkter för vad som fanns i förslaget. Förslaget är emellertid heller icke gjort på en höft, ty jag har själv vistats vid den skånska kusten rätt mycket, och i syfte att få en liten inblick i förhållandena där, har detta skett litet oftare på senare tid. Jag har också vid några tillfällen haft sammanträden med fiskarbefolkningen och dryftat dessa angelägenheter. Vad som finnes i denna motion är således i själva verket en framställning från fiskarbefolkningen själv, i det att den efter mina anvisningar uppgjort en promemoria, på vilken motionen sålunda är grundad. Man kan därför säga, att det finnes både sakkunskap och en god praktisk erfarenhet bakom förslaget. Om staten på lämpliga ställen kunde komma ifrån de dyra fiskehamnarna med anläggningar, som med lägre kostnader kunde fylla samma ändamål, skulle både staten och fiskarbefolkningen vinna härfpå.

Häromdagen träffade jag samman med en sakkunnig man på området. Jag kritiserade då vissa hamnar, som äro lagda på den skånska kusten, och bl. a. en hamn i Gislöv invid Trälleborg. Jag vill ej uttala, om den möjligen är onödig, men en hamn så nära Trälleborg borde kanske icke ha kommit till. Den saken skall jag ej nu gå närmare in på, men denna hamn är emellertid av den beskaffenhet, att när det stormar och vågorna gå höga, slår sjögången in i hamnen. Vid den ena sidan kunna adrig några fiskefartyg lägga sig, medan det är plats för några stycken vid den andra sidan. Men när sjögången går in, oroas även dessa. Då anmärkte den sakkunnige: Ja, men man kan lägga en vågbrytare utanför fiskehamnen, så skyddar man inloppet. Ja, mina herrar, det är just denna vågbrytare, som detta förslag avser att tillskapa. Men jag vill ej, att fiskehamnarna skola skyddas av dessa vågbrytare, utan fiskarbefolkningens båtar och redskap. Därmed kan skyddet åstadkommas för betydligt billigare belopp, än om man först skall anlägga en fiskehamn. Jag vill ej säga annat, än att, såvitt jag förstår, är väg- och vattenbyggnadsstyrelsen intresserad av saken. Men jag tror, att det av många skäl hade varit lämpligt, att man ej gått den vanliga tågordningen med detta ärende. Väg-

Anslag till statsunderstödda fiskehamnar. (Forts.)

och vattenbyggnadsstyrelsen påpekar nämligen, att man bör gå den vanliga vägen. Ortsbefolkningen bör gå in till länsstyrelsen och länsstyrelsen till regeringen, som har att avgiva förslag till riksdagen. Så skall det till sist bli ett förslag, som skall realiserats i den ordning, som det är berättigat till med hänsyn till de redan föreliggande framställningarna om fiskehamnar till andra platser. Nu skulle jag anse mindre lyckligt, om vi verkligen i detta fall tillämpade denna tågordning. Det är ju icke fråga om fiskehamnar i vanlig mening utan om enkla och billiga skyddsanordningar och lagringsplatser för fiskarbefolkningen, varigenom man verkligen kan på ett enkelt sätt tillgodogöra sig de rikedomar, sjön ger, och bäst utnyttja dem.

Även ur synpunkten att bereda den del av fiskarbefolkningen arbete som är i avsaknad av sådant hastar det med detta ärende. Man hade nämligen tänkt, att denna befolkning skulle få anställning då fisket tidvis ligger nere. På det sättet skulle även denna befolkning få en hjälpande hand från statens sida. Jag är visserligen ej otacksam mot vare sig väg- eller vattenbyggnadsstyrelsen eller statsutskottet, som ju har yttrat sig mycket välvilligt om förslaget, men jag tror också, att det var försiktigt att yttra sig så, som man gjort. Jag har nämligen den uppfattningen, vilken delas av fiskarbefolkningen där nere, att goda möjligheter finnas i detta förslag. Jag skulle dock vilja rikta en vädjan till kommunikationsministern eller till jordbruksministern, vilken, som saken nu ligger, närmast kommer att befatta sig med fiskarbefolkningens svårigheter, att beakta åtminstone den del av förslaget, som avser anläggning av lagringsplatser för ål. De kunna göras vid vattendrag, som på några ställen ha utlopp i sjön. Den frågan borde icke behöva anstå tills frågan om skyddsanordningarna blivit utredd. Den borde kunna ingå i sammanhang med de åtgärder, som av jordbruksministern utsedda sakkunniga komma att föreslå och som enligt vad jag hört uppgivas av honom komma att föreläggas årets riksdag i avsikt att bistå fiskarbefolkningen.

I statsutskottet har jag avstått från att avgiva en reservation i vanlig mening utan inskränkt mig till att avgiva en blank reservation. Men detta bör ju icke hindra mig, även om jag ej har någon anledning, som frågan nu ligger, att begära votering, att i alla fall yrka bifall till motionen. Jag gör det som en liten blygsam opinionsyttring till förmån för det förslag, som här motionsvägen föreligger och som i alla fall fått åtskilliga rätt så välvilliga uttalanden från de sakkunnigas sida.

Häri instämde herr *förste vice talmannen* samt herrar *von Geijer*, *Hjalmarsson*, *Linder* och *Ehrnberg*.

Herr **Lindblad**: Herr talman! Det är väl knappast någon, som icke är av samma uppfattning som motionären i det avseendet att man bör söka göra hamnarna så billiga som möjligt och endast så stora, att de motsvara det behov, som föreligger på varje särskild plats. Men vi kunde ej värja oss för den tanken, när vi behandlade motionen, att här hade det framställts förslag med angivande av summor, som ej på något sätt stodo i överensstämmelse med vår vanliga uppfattning om vad man kunde bygga fiskehamnar för. Det visade sig också, när man förhörde sig hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att man där hade samma uppfattning. Summorna, som hade uppgivits för varje särskild hamn, föreföllo nämligen synnerligen små. Nu säger motionären, att det är icke fråga om vanliga fiskehamnar här, utan det är fråga om att bygga väg-brytare o. s. v. Ja, att bygga väg-brytare på kusten av Skåne är icke billiga saker. Vi erinra oss kanske för några år sedan, då Barsebäcks hamn var fär-

Anslag till statsunderstödda fiskehamnar. (Forts.)

dig, att det kom en storm och slet sönder hela ytterverket, och hamnen måste byggas om. Nu har det måst läggas så stora och breda vågbrytare, att de väl möjligen skola kunna stå emot stormarna. Det är ju så på kusten där nere, att när stormen sätter på hårt, kräves det verkligen, att det är solitt byggt, om det överhuvud skall kunna stå emot. Detsamma gäller för de södra delarna som för de västra vid Barsebäck och längre uppåt. Det blir således nog bra mycket kostsammare, än vad fiskarna och motionären trott.

Motionären har förklarat, att det här gällde att bygga så, att man kunde skydda redskapen för de olägenheter, som stormarna vålla. Men redskapen förstöras väl, då de ligga ute i sjön och inte i hamnarna. Hamnarna kunna väl icke bidra till skyddandet av de nät, som fiskarna använda vid utförandet av sitt arbete.

På sydkusten finns det nu tre hamnar, och man kan ju inte bygga hamnar överallt där det finns en eller två fiskare. Vi erinra oss ju alla, hur det låg till vid den s. k. Grönhögen, där man byggde en fiskehamn för 1 miljon kronor. Det fanns då blott en fiskare där. Denne blev genast, då hamnen var färdig, hamnvakt, och sedan fanns det ingen fiskare alls. Det är uppenbart, att det inte kan få fortgå så. Det gjordes den gången starka anmärkningar mot ett sådant förfarande. Nu har man blivit försiktigare, och statsutskottet har ju också för sin del gjort starka påtryckningar, för att man inte skall bygga hamnar endast därför, att de äro tekniskt utförbara, utan man skall också se till, vilken nytta de medföra, och att kostnaderna icke överstiga vad som överhuvud kan anses rimligt för varje hamn.

För min del tror jag, att motionären icke — och det har han ju också uttalat — på något sätt kan vara missnöjd med vad som yttrats av utskottet. Jag är rädd för, att vi i detta fall ha gått litet för långt i vår välvilliga motive-ring, eftersom motionären fastnade så hårt på den. Jag har den känslan, att vi i statsutskottet många gånger gå för långt i välvilja. Här är det så, att fiskarna, om de önska hamnar, kunna gå den väg, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har anvisat och som även motionären redan har pekat på. De kunna alltså komma till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med en framställning, som sedan får prövas i vanlig ordning. Därvid bör det, såsom statsutskottet har uttalat i fråga om hamnar och farleder och statsunderstödda fiskehamnar, undersökas, i vad mån kostnaderna svara mot den nytta, som anläggningen kan komma att medföra.

För min del har jag ingen anledning att vända mig mot den tankegång, som ligger i motionärens uttalande om billigare hamnar, men i detta fall tror jag som sagt, att de hamnar, som det här varit tal om och beträffande vilka vissa kostnader angivits, komma att kräva ofantligt mycket större utgifter, om de överhuvud skola bliva hållbara. Man får komma ihåg den sandflytning, som förekommer vid skånska kusten och som gör, att om hamnarna inte äro skyddade på alla tänkbara sätt, måste man utföra ständiga muddringsarbeten, därför att sanden flyter in i hamnarna och gör det omöjligt för båtarna att komma in i dem. Emellertid ha ju nu fiskarna enligt statsutskottets mening, som väl också blir riksdagens, möjlighet att komma fram med sina krav, som sedan få närmare undersökas.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Wallen*.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Herr talman! Det brukar ibland vara så i statsutskottet, att när vi riktigt intressera oss för en fråga, resa vi ned till orten, som det gäller, för att se på förhållandena. Det är klart, att man då kan

Anslag till statsunderstödda fiskehamnar. (Forts.)

få en helt annan uppfattning om en sak än om man uteslutande diskuterar den vid utskottets bord. I detta fall tyckte jag, att frågan var så stor, att statsutskottet gärna kunde ha rest ned för att studera denna sak i samband med en del annat. Men det har inte passat eller tiden har inte medgivit det — vad det än berott på, ha vi inte kommit att göra någon resa.

När jag nu hört den föregående ärade talaren göra jämförelser mellan västkusten och sydkusten, kan jag inte annat än ångra, att jag inte ännu mera energiskt yrkade, att vi skulle göra resan. Det är naturligtvis riktigt, att det på sina ställen är djupt vatten även vid sydkusten, men vad jag närmast siktat på är, att man skall utföra dessa anläggningar på mindre djupt vatten, således på vatten, där det är möjligt att lägga vågbrytare för mycket ringa kostnad. Under sådana omständigheter håller anläggningen alldeles säkert, utan den ringaste risk för framtiden.

Herr Lindblad drog fram exemplet med den där fiskaren, som tog vaktssystemet. Jag har visst också varit inne på den saken en gång, när jag ville kritisera de dyrbara fiskehamnarna. Men det är just sådant, som man här ville komma ifrån. Om man fruktar, att det inte finns folk på den skånska sydkusten, får jag, som jag nyss sade, mycket beklaga, att herrarna inte kommit ned för att tala med befolkningen där. Jag kan garantera, att herrarna skola träffa folk, om ni bara äro vänliga att resa ned.

Den siste talaren sade också, att det inte är redskapen, som skola skyddas bakom vågbrytarna. Men visst finns det redskap, som skola skyddas! De användas ju inte alltid utan ligga ibland i båtarna bakom vågbrytarna och skola således ha skydd samtidigt med båtarna.

Jag tror således, att välviljan icke behöver anses vara för stor, som den siste talaren menade, då han sade, att vi uttala oss för välvilligt och att sådant alltid kostar pengar i fortsättningen. Men det förefaller mig, att den välvilja, som statsutskottet här visat, är en efterrapning av det utlåtande, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har avgivit. Hade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inte sett, att det fanns möjligheter i förslaget, fruktar jag att välviljan inte hade blivit så stor, som den med tanke på framtiden nu har blivit både från styrelsens och från statsutskottets sida.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till motionen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan under mom. a) men beträffande mom. b) avslå utskottets hemställan och bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förstnämnda propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 14—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkterna 27 och 28.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till
länsarkitekter.

Punkten 29.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte

a) till utredningar rörande tillämnade byggnadsföretag m. m. för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 5,000 kronor;

b) i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till länsarkitekter för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra förslagsanslag av 80,000 kronor.

Beträffande anslaget till länsarkitekter hade reservation anförts av herrar *Nylander* och *Skoglund*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr Nylander: Herr talman! Jag har antecknat mig såsom reservant vid denna punkt, nämligen beträffande mom. b), som gäller anslag till länsarkitekter, för att här få tillfälle att säga några ord om de erfarenheter, som man kunnat göra under den tid, som denna institution har funnits, och framställa de erinringar, som kunna föranledas därav.

Det är icke så, att jag vill bestrida behövligheten av länsarkitektinstitutionen. Jag är ganska övertygad om, att man ingenting kan säga däremot, utan länsstyrelserna behöva nog mer än väl en rådgivande person i de olika byggnads- och stadsplanefrågor, som komma under deras prövning. Jag vill icke heller säga något om de personliga kvalifikationerna hos de länsarkitekter, som verka i olika län. Det är inte alls det jag här vill tala om, utan det är om själva organisationen eller rättare sagt om den instruktion och de villkor, som gälla för länsarkitekternas verksamhet.

Länsarkitekterna ha ju ett ganska begränsat arvode för sin syssla såsom länsarkitekter och äro hänvisade att för övrigt skaffa sig inkomst genom att åtaga sig privata uppdrag. Det är just detta förhållande, som jag anser ganska betänkligt. I och för sig skulle ingenting vara att säga om att länsarkitekterna taga privata uppdrag, om det icke vore så i många fall, att samma ärende, som en länsarkitekt har behandlat såsom ett privat uppdrag, sedan skall granskas av honom å ämbetets vägnar på anmodan av hans egen länsstyrelse.

Jag vet, att det säges, att vi äro tvungna att finna oss i denna princip, här liksom på så många andra områden, därför att staten icke har råd att lämna hel avlöning åt länsarkitekterna. Så mycket finns det icke att göra, säger man, och man kan således icke tänka sig någon annan ordning än den nuvarande. Ja, jag vågar inte säga i närvarande stund, hurudan lösningen bör vara, men det är påtagligt, att den utveckling, som har ägt rum, icke är lycklig.

Jag har starka belägg för detta från förhållanden, som jag väl känner till på ett annat område, nämligen från min egen stad, Borås, där man för åtskilliga år sedan hade stadsarkitektsysslan ordnad på samma sätt med ett relativt litet arvode, varvid stadsarkitekten hade tillfälle till praktik i staden. Det blir förklarligt nog mycket lätt så, att personer, som vilja vara riktigt säkra på, att deras ärende skall gå igenom i vederbörande byggnadsnämnd respektive länsstyrelse, vända sig till den tjänsteman, som där skall komma att i sin offentliga syssla granska ärendet. Det blir då lätt på det sättet, att de så att säga mera tvivelaktiga ärenden som föreligga uppdragas åt vederbörande stadsarkitekt respektive länsarkitekt. Utan att vilja närmare gå in på några detaljer kan jag säga, att jag under min kommunala erfarenhet sett en hel del fall, där det visat sig synnerligen olyckligt, att stadsarkitekten haft denna möjlighet till enskild praktik. När stadsarkitektsysslan i Borås för fyra, fem år sedan omorganiserades, blev det ett bestämt förbud för stadsarkitekten att utöva enskild praktik i staden, fastän han gärna får göra det i närliggande städer och kommuner, där avgörandet och granskningen av ritningarna kom-

Anslag till länsarkitekter. (Forts.)

ma att ligga under annan myndighet än den, där han själv är föredragande.

Det är i stor utsträckning på samma sätt med länsarkitekterna. Efter vad jag erfarit, har det blivit brukligt, när det på landsbygden gäller att upprätta planer för bebyggelse, att man vänt sig till länsarkitekten. Han har då förr eller senare gjort upp ett förslag, som sedan icke utsättes för någon annan granskning än av länsarkitekten själv. Han har då att granska sitt eget förslag, ty det ankommer ju enligt stadsplanelagen på vederbörande länsstyrelse att för landsbygden fastställa s. k. byggnadsplaner. Jag tror, att detta är ett av de kanske allra viktigaste momenten att uppmärksamma. Jag tror icke, att det är lyckligt, att så viktiga saker på detta sätt komma att granskas av blott en enda persons ögon. Vad man skall göra åt detta, är som sagt svårt att säga. Det finns ju en hel del arkitektuppdrag, om vilka man med ganska stor säkerhet kan säga, att de aldrig behöva komma inför länsstyrelsens prövning. Det kan ju vara enskilda bostadsbyggen och dylikt, och när det gäller sådana, tycker jag, att det skulle vara mycket lämpligt, om länsarkitekter kunna finna sysselsättning och uppdrag. Men såvitt jag förstår, ha de med förkärlek sökt sådana uppdrag, där kommuner eller delar av kommuner ha tankar på att upprätta en stadsplan eller byggnadsplan, och sådant kan icke vara lämpligt.

Jag har velat framhålla detta, särskilt med tanke på, att vi i dag ha valt statsrevisorer. Jag skulle tro, att detta är en angelägenhet, som herrar statsrevisorer under sitt kommande arbete i höst lämpligen kunde taga under behandling för att se till, hur det borde vara. Och då jag även ser herr kommunikationsministern här närvarande, skulle jag till honom vilja rikta den vädjan, att det även inom departementet måtte undersökas, huruvida man kan tänka sig en sådan formulering av instruktionen och sådana villkor, att man kan undvika de olägenheter, som jag här har påtalat.

I herr Nylanders yttrande instämde herr *Anderson, Erik*.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 30 och 31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32.

Lades till handlingarna.

Punkterna 33—46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47.

Lades till handlingarna.

Punkten 48.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av viss Svenska Tändsticks Aktiebolagets stämpelskuld, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 246, angående förstärkning av femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående av viss del av det allmänna arvsfonden tillfallna arvet efter komministern Carl Axel Herman Hallonlöf, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Ang. befrielse
för borg-
mästaren
O. Dahlbäck
m. fl. från viss
ersättnings-
skyldighet.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för borgmästaren Oscar Dahlbäck m. fl. från viss dem i egenskap av magistratsledamöter ådömd ersättningskyldighet till kronan m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 24 februari 1933 dagtecknad proposition, nr 158, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva,

dels att från det i riksstaten för budgetåret 1932/1933 uppförda extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet finge såsom ersättning för de belopp, borgmästarna Oscar Dahlbäck och Alvin Wirgin av egna medel utgivit på grund av Kungl. Maj:ts utslag den 19 oktober 1932, utbetalas till Dahlbäck 429 kronor 86 öre och till Wirgin 406 kronor 64 öre,

dels att Dahlbäck och Wirgin befriades från skyldigheten att gälda dem i utslaget ålagd ränta,

dels ock att rådmannen John Ekdahl befriades från skyldighet att gälda så stor del av den honom i utslaget ålagda räntan, som upplupit under tiden före den 18 november 1927.

I samband med Kungl. Maj:ts förslag hade utskottet till behandling förehåft

dels en före avlåtandet av Kungl. Maj:ts proposition inom andra kammaren av herr *F. Hamrin* väckt motion, nr 133, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att kronans fordran på ränta å de borgmästaren Oscar Dahlbäck, rådmannen John Ekdahl och borgmästaren Alvin Wirgin genom Kungl. Maj:ts utslag den 19 oktober 1932 ådömda ersättningsbelopp för av förra kronouppbörds-kassören i Jönköping Sven Cedergren vållad brist skulle eftergivnas;

dels ock en inom första kammaren av herr *K. J. Ekman* väckt motion, nr 260, vari hemställdes, att riksdagen ville medgiva, att från det i riksstaten för budgetåret 1932/1933 uppförda extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet finge såsom ersättning för de belopp, Ekdahl av egna medel utgivit på grund av Kungl. Maj:ts förenämnda utslag, till Ekdahl utbetalas 559 kronor 29 öre samt att Ekdahl befriades från skyldigheten att gälda honom i utslaget ålagd ränta.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herr Hamrins och herr *K. J. Ekmans* motioner II: 133 och I: 260, måtte medgiva,

a) att från det i riksstaten för budgetåret 1932/1933 uppförda extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet finge såsom ersättning för de belopp, Dahlbäck, Wirgin och Ekdahl av egna medel utgivit på grund av Kungl. Maj:ts förenämnda utslag, utbetalas till Dahlbäck 429 kronor 86 öre, till Wirgin 406 kronor 64 öre och till Ekdahl 559 kronor 29 öre; samt

Ang. befrielse för borgmästaren O. Dahlbäck m. fl. från viss ersättnings-skyldighet. (Forts.)

b) att Dahlbäck, Wirgin och Ekdahl befriades från skyldigheten att gälda dem i utslaget ålagd ränta.

Reservation hade avgivits av herrar *Lindblad, Olof Olsson, Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Anderson* i Råstock, *Törnkvist* i Karlskrona, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Höör, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol och *Andersson* i Ovanmyra, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet, som ansluter sig till departementschefens ståndpunkt i förevarande ärende, har sålunda icke kunnat biträda de motionsvis framförda yrkandena, i vad desamma avvika från Kungl. Maj:ts förslag. På grund härav får utskottet hemställa, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å såväl herr Hamrins motion, II: 133, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, som herr Ekmans motion, I: 260, må medgiva,

a) att från det i riksstaten för budgetåret 1932/1933 uppförda extra förlagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet må såsom ersättning för de belopp, Dahlbäck och Wirgin av egna medel utgivit på grund av Kungl. Maj:ts förenämnda utslag, utbetalas till Dahlbäck 429 kronor 86 öre och till Wirgin 406 kronor 64 öre;

b) att Dahlbäck och Wirgin må befrias från skyldigheten att gälda dem i utslaget ålagd ränta; samt

c) att Ekdahl må befrias från skyldighet att gälda så stor del av den honom i utslaget ålagda räntan, som upplupit under tiden före den 18 november 1927.»

Herr **Olsson, Oscar**: Herr talman! Kammaren torde observera, att det här gäller efterskänkande av en ersättning, till vilken vissa herrar i magistraten i Jönköping ha blivit dömda. Talan har blivit förd dels för eftersatt kontrollskyldighet och dels också med hänsyn till magistratens redogöraransvar. Talan på grund av den eftersatta kontrollskyldigheten har icke bifallits men däremot den andra talan. Nu har Kungl. Maj:t föreslagit efterskänkande av den ersättning, till vilken dessa herrar skulle vara skyldiga på grund av den fällda domen, dock så, att den tillförordnade borgmästaren icke skulle få befrielse från sin ersättningsskyldighet med undantag för viss del av räntan. Kungl. Maj:t har ansett, att det icke är alldeles samma förhållande beträffande alla dessa tre magistratspersoner, då det gäller ett efterskänkande av ersättningen. Tillförordnade borgmästaren har nämligen blivit dömd till 200 kronors böter, därför att han eftersatt honom åliggande tillsyn över medelsförvaltningen, och Kungl. Maj:t har nu funnit, att vid efterskänkandet Kungl. Maj:t och riksdagen icke borde gå lika långt i fråga om honom som i fråga om de båda andra magistratsledamöterna.

Man har nu från utskottets sida velat hävda, att den tillförordnade borgmästaren, som närmast haft att öva tillsyn över kronouppbördskassörens medelsförvaltning, fått sona sin försummelse genom de böter på 200 kronor, vartill han blivit dömd. Kungl. Maj:t har tydligen haft en annan uppfattning i detta ärende och ansett, att ansvaret för denne person med hänsyn till den honom åliggande kontrollskyldigheten icke borde efterskännas i samma grad, som när det gäller de båda andra.

Så ligger saken. Reservanterna, som ha följt Kungl. Maj:t i detta fall, ha utgått från en rent principiell synpunkt. De anse, att det inte finns någon anledning att visa slapphet i fråga om utkrävandet av ansvar för bristande kon-

Ang. befrielse för borgmästaren O. Dahlbäck m. fl. från viss ersättningskyldighet. (Forts.)

troll, när det gäller allmänna medel. Reservanterna ha ingenting emot att gå så pass långt, som Kungl. Maj:t föreslog, eftersom Kungl. Maj:t hänvisar till, att det föreligger prejudikat för dylika fall, men de ha absolut inte ansett, att de kunna tillstyrka riksdagen att i ett sådant fall som detta förfara mildare än Kungl. Maj:t anser lämpligt. Alla de ifrågavarande personerna äro dömda att utbetala ersättning med vissa summor. Kungl. Maj:t anser, att två av dem böra kunna få sin ersättningsplikt efterskänkt, men i och med att Kungl. Maj:t finner det betänkligt att beträffande den tredje av dessa magistratspersoner gå lika långt som i fråga om de båda andra, anser jag, att riksdagen inte egentligen kan stå till svars med att medge åtgärder, som skulle kunna tolkas som släpphänthet i fråga om utkrävandet av ansvar för bristande kontroll rörande allmänna medel. Jag tycker sannerligen, att tiderna inte precis äro sådana, att riksdagen bör taga något dylikt på sitt ansvar, och det är med denna rent principiella inställning, som jag yrkar bifall till reservationen, vilken för övrigt med stor majoritet redan har antagits av andra kamraren.

Herr Svensson, Martin: Herr talman! Det är här fråga om, hur man skall avväga de billighetsskäl, som kunna föreligga för borgmästare Ekdahl, då han avfordrats 559 kronor 29 öre jämte ränta å detta belopp från den 18 november 1927.

Det förhåller sig ju så beträffande den eftersatta kontrollskyldighet, som det nu är tal om, att borgmästare Ekdahl blivit dömd till böter till ett belopp av 200 kronor, under det att de två jämte honom ansvariga rådmännen icke blivit bötfällda. I verkligheten var det ju så, att kontrollskyldigheten vilade på hela magistraten, fastän borgmästaren hade att i första hand utöva denna skyldighet.

De förskingringar, som ligga bakom denna fråga, ha utförts av en krono-
uppbördsman, Cedergren, och de hade pågått från år 1917 tills de upptäcktes i april år 1923. Den äldste rådmannen, Ekdahl, var t. f. borgmästare under vakanstiden år 1922 till någon gång under år 1923. Han hade sålunda just inte någon anledning att gripa in och åstadkomma en ny ordning i fråga om kontrollskyldigheten. Den stadga, som fanns beträffande kontrollskyldigheten, hade i praktiken icke tillämpats under den föregående borgmästarens tid — det var en stadga, som hade kommit ur bruk — och den avsåg en kontroll, som i övrigt knappast kunde vara effektiv och tidsenlig.

De hörda myndigheterna ha enhälligt tillstyrkt, att man skulle förfara i mildhet lika mot alla tre rådmännen. Statskontoret har tillstyrkt ett sådant förfarande och likaså länsstyrelsen i Jönköpings län samt justitiekanslersämbetet. Jag vill understryka, att detta senare ämbetsverk ju har att vaka över, att de juridiska synpunkterna beaktas, så att det icke blir några prejudikat, som kunna ha farliga konsekvenser i framtiden. Jag kan sålunda icke förstå, att det kan vara så stor skillnad på, att man av billighetsskäl ger efter sin rätt emot de två men icke emot den tredje, utan Kungl. Maj:t ävensom riksdagen må ju i detta fall låta sin sol lysa lika över alla tre. Det rör sig ju om ett ganska ringa belopp ur budgetär synpunkt, men den man, som det här gäller, har inga stora inkomster. Han är nu pensionerad, och för honom är det ett icke obetydligt belopp.

Jag skall, herr talman, på dessa skäl be att få yrka bifall till statsutskotts-majoritetens hemställan.

Häri instämde herr *Asplund*.

*Ang. befrielse för borgmästaren O. Dahlbäck m. fl. från viss ersättnings-
skyldighet. (Forts.)*

Herr statsrådet **Undén**: Herr talman! Denna fråga är, om den betraktas såsom ett isolerat spörsmål, av ganska ringa betydelse, men om den ändå för- tjänar någon uppmärksamhet, är det därför, att dess utgång måste ha en ganska vittgående prejudicerande verkan.

Såsom framgått av debatten i denna punkt, skiljer sig utskottsmajoriteten från den kungl. propositionen endast beträffande den fråga, som avser ersättningskyldighet för en av de tre ledamöterna av magistraten i Jönköping, och det är då fråga om ett ganska obetydligt belopp, omkring 500 kronor. Jag erinrar i detta sammanhang om, att tjänstemän, som omhänderha medelsförvaltning, äro underkastade ett ansvar efter dubbla linjer så att säga. Dels ha de det allmänna tjänstemannaansvaret — om de försumma sin tjänsteplikt i allmänhet, kunna de bli straffade och ådömda skadeståndsskyldighet — dels åligger dem också ett speciellt, strängare s. k. redogöraransvar, varigenom myndigheter, som ha hand om penningmedel, bli ersättningsskyldiga, även om de icke ha gjort sig skyldiga till försummelse, såsom om de t. ex. ha gjort en felaktig tolkning av en författning men varit fullständigt i god tro.

Vid det åtal, som har anhängiggjorts mot magistraten i Jönköping för bristande kontroll visavi den förskingrande kronokassören, har åklagaren från början gått på båda dessa linjer: dels fört ansvarstalan för tjänstefel och yrkat ersättning på denna grund och dels yrkat ersättning enligt principerna om redogöraransvar, i detta fall på grundval av en paragraf i uppboordsreglementet.

Vid domstolarnas prövning av saken har det visat sig, att ansvarstalan har ogillats för två av rådmännen, medan den tredje, varom här närmast är fråga, har dömts till 200 kronors böter på grund av försummelse i fråga om kontrollen över kronokassören. Det var nämligen hans speciella skyldighet enligt magistratens arbetsordning att närmast omhänderha denna kontroll. Men han dömdes icke ersättningsskyldig på den grundvalen, utan han dömdes ersättningsskyldig enligt principerna för redogöraransvaret, och då dömdes såväl han liksom de övriga två ledamöterna ersättningsskyldiga i viss, relativt ringa utsträckning för övrigt på grund av förhållanden, som jag här inte behöver gå in på.

Nu förhåller det sig så, att tjänstemän, som dömts ersättningsskyldiga på grund av redogöraransvar, i ganska stor utsträckning bruka få sin ersättningsskyldighet efterskänkt av statsmakterna. Sådant brukar ske, om de icke gjort sig skyldiga till någon vårdslöshet, och även någon gång om det föreligger särskilt ömmande förhållanden. När det alltså gäller för Kungl. Maj:t att vid framläggandet av propositionen pröva, huruvida man skulle föreslå efterskänkande för alla dessa tre ledamöter i magistraten eller endast för vissa av dem, förelåg ett fall, som skulle bedömas helt och hållet efter billighets- synpunkter och enligt den vanliga principen, att man brukar efterskänka ansvarighet, på grund av redogöraransvar, såvida det icke finns någon personlig försummelse hos vederbörande. Kungl. Maj:t har nu föreslagit efterskänkande för två av de tre ledamöterna av ersättningsskyldighet. Däremot, när det gäller den tredje, har hänsyn måst tagas till det förhållandet, att han faktiskt gjort sig skyldig till en försummelse i fråga om kontrollen över den ifråga- varande kronokassören och att han av högsta domstolen ådömts straff med 200 kronors böter för denna försummelse. Alltså, då man har att pröva fallet efter billighetssynpunkter, föreligger onekligen en skillnad mellan, å ena sidan den rådmän, som inte är alldeles utan personlig skuld, och å andra sidan de två andra rådmännen. Och detta är skälet, varför Kungl. Maj:t gjort skill-

Ang. befrielse för borgmästaren O. Dahlbäck m. fl. från viss ersättnings-skyldighet. (Forts.)
nad mellan dem och föreslagit efterskänkande i fråga om de två men icke i fråga om den tredje.

Det är visserligen sant, att de hörda myndigheterna ansett sig kunna tillstyrka efterskänkande även i fråga om den tredje ledamoten och framhållit, att det syntes föreligga prejudikat för ett sådant efterskänkande genom tidigare riksdagsbeslut. Det är givet, att dessa frågor närmare prövats, innan propositionen avläts. Och man fann vid denna prövning, att det icke torde ha förelegat något fall, som är jämförligt med detta, då den ledamot, som det gäller, dock har dömts skyldig till böter av domstol för bristande kontroll. De tidigare fall, som föranlett efterskänkande, ha alltså varit sådana fall, då man ansett, att redogöraransvaret skulle drabba för strängt, men det har icke, såvitt man har vid denna prövning inom socialdepartementet kunnat finna, förelegat något fall av efterskänkande, då vederbörande dömts till straff för vårdslöshet i samma mål. Och inte heller föreligger det i detta fall några så ömmande omständigheter, att det kan anses vara lämpligt att skapa ett prejudikat, som ju givetvis måste leda till att redogöraransvaret i mycket stor utsträckning bortfaller.

Herr Ekman: Herr talman! Först skall jag be att få säga, att om också, såsom herr statsrådet yttrade, saken ifrån riksdagens synpunkt kan vara av ringa betydelse, är den det dock icke för den ifrågavarande tjänstemannen, som ju numera har uppnått pensionsåldern. För honom skulle det vara ganska betungande att betala det ifrågavarande beloppet.

Herr statsrådet nämnde vidare, att det föreligger en faktisk tjänsteförsummelse på det sättet, att rådman Ekdahl, som var tillförordnad borgmästare i Jönköping under vakanstid, då icke utövade tillräcklig kontroll över upp-börden. Detta måste dock ses i ljuset av det förhållandet, att förskingringarna ägt rum under tiden från 1917 till 1923 och att rådman Ekdahl förordnades till borgmästare först ifrån april månad år 1922 och således varit t. f. borgmästare endast under alla sista delen av den tid, varunder förskingringarna pågått. De allra flesta förskingringarna hade då redan ägt rum. Eftersom således rådman Ekdahl icke var ordinarie borgmästare utan upprätthöll tjänsten bara under vakanstiden, kan man knappast ställa så stora pretentioner på honom som på en ordinarie borgmästare.

Vidare är det att märka, att *ersättningsskyldighet* icke ålades Ekdahl för någon försummelse i tjänsten utan på grund av det *civila redogöraransvar*, som en magistratsledamot är underkastad, och i det fallet är han fullständigt likställd med herrar Dahlbäck och Wirgin. Däremot blev han i det andra avseendet, nämligen för försummad kontroll, dömd att böta 200 kronor, på den grund att instruktionen innehåller den bestämmelsen, att borgmästaren har särskild skyldighet att övervaka kontrollen. Men Kungl. Maj:t upplyser i sin proposition nr 158 om, att advokatfiskalsämbetets ersättningstalan i det kriminella målet angående bristande kontroll *ogillades* av högsta domstolen. Ekdahl hade således visserligen gjort sig skyldig till försummelse och fick böta 200 kronor för bristande kontroll men i fråga om den delen av målet ogillades ersättningstalan. Trots det att högsta domstolen ogillat denna ersättningstalan, vill man nu särställa Ekdahl i förhållande till de andra. Man vill tvinga honom på en omväg att betala ersättning, därför att han gjort sig skyldig till bristande kontroll, och denna ersättning tager man ut, trots att högsta domstolen förklarar, att han icke kunde ådömas ersättningsskyldighet *i det avseendet*.

Ang. befrielse för borgmästaren O. Dahlbäck m. fl. från viss ersättnings-skyldighet. (Forts.)

Jag tycker inte, att det hänger riktigt bra ihop, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen: Jag skulle tro, herr talman, att detta är ett ärende, som för oss, som sitta här i kammaren, lätt kan trasslas till, och jag fick den förnimmelsen, att vad den siste ärade talaren yttrade just inte var ägnat att klargöra saken riktigt.

Det är visserligen så, som den förste ärade talaren sade här i debatten, att vi reservanter fäst oss rätt mycket vid det rent principiella, men vad mig personligen beträffar, så fäster jag mig också vid det rent reella i detta ärende — således inte bara vid det principiella. Och ehuru jag inte har något att i sak säga utöver det, som redan sagts ifrån statsrådsbänken, tror jag, att ett ytterligare poängterande av, hur dessa rätt invecklade saker klart och enkelt ligga till, inte kan skada; det är fördenskull jag har begärt ordet.

Det är uppenbarligen så, att man måste hålla isär två saker, för den händelse man verkligen skall få klarhet i det här målet. Det är nämligen å ena sidan en ansvarstalan och å andra sidan en ersättningstalan, som det här gäller. Och denna ersättningstalan sonderfaller i sin tur i två olika grupper, dels sådan talan, som väckts på grund av försummelse i tjänsten, och dels sådan, som väckts på grund av redogöraransvaret. Det är således dessa tre olika ting, som man måste hålla isär, för att man skall förstå, hur saken faktiskt ligger.

Om vi nu först fästa oss vid ansvarstalan, d. v. s. den, som gällde ansvar för den försummelse magistraten hade låtit komma sig till last, ligger saken till på det viset, att Göta hovrätt år 1930 dömde Ekdahl att böta 200 kronor med den motiveringen, att han hade eftersatt sin skyldighet att öva tillsyn. De två andra, d. v. s. rådmännen Dahlbäck och Wirgin, frikändes från detta ansvar. 1932 fastställde Kungl. Maj:t Göta hovrätts dom såväl i vad den gällde Ekdahl, som var dömd, som de båda andra, som voro frikända.

Gå vi sedan över till frågan om ersättningstalan, så löper den ju — såsom statsrådet Undén sade — längs två linjer. Å ena sidan ha vi den talan, som grundades å försummelse i tjänsten, och i det fallet frikände såväl hovrätten som Kungl. Maj:t alla tre här i fråga. Men beträffande den ersättningstalan, som grundades på magistratens redogöraransvar, dömde hovrätten Ekdahl år 1930 till i runt tal 2,400 kronor i ersättning, Dahlbäck till 1,900 och Wirgin till 1,800 kronor. Men Kungl. Maj:t nöjde sig inte med detta, utan dömde Ekdahl att ytterligare erlägga i runt tal 122 kronor och de båda andra att ytterligare ersätta med 57 kronor vardera. Så ligger saken, enkelt och klart upplagd.

Ekdahl är således dömd, därför att han eftersatt sin skyldighet att öva tillsyn. I det fallet äro de båda andra frikända. Ekdahl är vidare dömd, inte för försummelse i tjänsten, men i och för redogöraransvar till högre belopp än någon av de andra. De båda andra äro — i detta senare avseende — dömda såväl av hovrätten som av Kungl. Maj:t fastän till mindre belopp.

Nu gäller saken, huruvida dessa tre skola befrias ifrån denna sin ersättnings-skyldighet, och jag personligen tycker, att det finns förmildrande omständigheter, dels i och för sig och dels också på grund av att så lång tid förflutit, innan saken blev klar, att räntan dragit stora belopp under den tiden. Men jag kan inte finna det vara rätt, att dessa tre jämsättas och att man, såsom herr Martin Svensson tycker, kan säga, att situationen är precis likadan för dem alla tre. Det är inte så, att de äro jämställda. De två kunna gå så att säga arm i arm, men den tredje måste allt på grund av domen över honom hålla sig

Ang. befrielse för borgmästaren O. Dahlbäck m. fl. från viss ersättnings-skyldighet. (Forts.)

ett stycke på sidan. Det är klart, att det inte är så lätt att skydda sig för skojare, och det gör, att man finner vissa förmildrande omständigheter, men under den tid, man sköter sin tjänst, skall man också göra sin plikt i vad denna tjänst avser, och det är det, som Ekdahl inte gjort. Han är dömd till böter, för att han inte gjort det.

Jag kan således inte ställa mig på någon annan ståndpunkt än den, som Kungl. Maj:t intagit. Den är den rättvisaste och billigaste.

Herr Svensson, Martin: Herr talman! Jag har icke påstått, att här ifrågasvarande magistratsledamöter äro jämställda, utan vad jag påstod var, att det föreligger tillräckliga billighetsskäl för, att även kravet på Ekdahl skall efterskänkas. Och justitiekanslersämbetet yttrar sig just över, i vad mån detta fall kan få principiella följder. Justitiekanslersämbetet säger nämligen, att den ersättningsskyldighet, som i målet ålagts sökandena, grundade sig emellertid icke beträffande någon av dem på förfarande, som domstolen funnit vara av beskaffenhet att föranleda ansvar, utan på magistratsledamöternas jämlikt författningarna omedelbara ansvar för kronouppbörds-kassörens uppbörd. — Vid angivna förhållande och under åberopande av att tidigare i ett flertal fall, vilka i förevarande avseende syntes vara jämförliga med det nu ifrågasvarande, ersättningsskyldighet eftergivits, tillstyrkte ämbetet bifall till vad statskontoret hemställt i ärendet.

Jag kan således icke tillmäta den prejudicerande synpunkten sådan betydelse, som herr statsrådet gjort, och jag stöder mig i det fallet på justitiekanslersämbetets uttalande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågasvarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr förste vice talmannen och herr *Olsson, Oscar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 60, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Ang. befrielse för borgmästaren O. Dahlbäck m. fl. från viss ersättnings-skyldighet. (Forts.)

Då emellertid herr *Olsson, Oscar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja—50,

Nej—32.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 61, i anledning av väckt motion om befrielse för förre mästerlotsen *K. Roos* från skyldigheten att till statsverket inleverera viss lotsningsersättning; samt

nr 62, i anledning av väckt motion angående utredning i syfte att statstjänstemännens löner måtte i högre grad än för närvarande göras beroende av prisen å jordbrukets produkter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 246.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 95, till Konungen angående av riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av väckta motioner om grundlagsändringar rörande utrikesärendens behandling inom riksdagen m. m.;

nr 20, i anledning av väckt motion om avskaffande av de tillfälliga utskotten;

nr 21, i anledning av väckt motion angående överenskommelse mellan de baltiska smärre staterna, öster och väster om Baltiska havet, om ett samförstånd (entente) mellan dessa makter för främjande av gemensam självförsörjning och kulturell framfärd;

nr 22, i anledning av väckt motion om lösning av tvisten mellan Litauen och Polen om Vilnaområdet;

nr 23, i anledning av väckta motioner angående hävdande av nationaliteternas i alla världsdelar självbestämmanderätt m. m.;

nr 24, i anledning av väckt motion om världsproblemets språkfråga;

nr 25, i anledning av väckt motion angående det paneuropeiska problemet;

nr 26, i anledning av väckta motioner i avrustningsfrågan;

nr 27, i anledning av väckt motion angående en omläggning av världsekonomin samt tillrättaläggande av maskinernas och de juridiska personernas insatser;

nr 28, i anledning av väckt motion angående världsfredens problem och folkens samverkan; samt

nr 29, i anledning av väckt motion om kompletterande av den konventionella internationella utrikespolitiken med ett sysslande även med ofredens djupliggande orsaker;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till instrumentell utrustning för de geologisk-mineralogiska och geografiska institutiverna vid universitetet i Lund;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för expeditionsvakten K. V. Sjögren att för uppflyttning i löneklass tillgodoräkna viss tjänstgöring;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse på Visby stad av Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätt till vissa av Visby högre allmänna läroverk disponerade tomter med därå uppförda byggnader;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överflyttning av vissa ordinarie ämneslärare vid kommunala mellanskolor till samrealskolor;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för vissa lärarinnor att såsom tjänstetid för uppflyttning i högre lönegrad få tillgodoräkna tjänstgöring vid viss enskild skola;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för beredande av ökade möjligheter att indraga lärartjänster vid folkskoleväsendet; samt

nr 69, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 30, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 31, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning; samt

nr 32, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om utredning rörande ruadradians överförande i statens händer; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion, II: 402, angående användandet av postsparbankens medel;

nr 11, i anledning av väckt motion, I: 50, angående prissättningen å i Sverige tillverkat vin; samt

nr 12, i anledning av väckt motion, I: 158, om införande av lösenavgift för i 14 § 2 mom. motorfordonsförordningen omförmält intyg av polismyndighet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.13 e. m.

In fidem
Eric Carlén.

Tisdagen den 2 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Justerades protokollen för den 26 och den 28 nästlidne april.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 246, angående förstärkning av femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 19—29 och statsutskottets utlåtanden nr 63—68.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 69, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtanden nr 30—32, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7 och kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 10—12.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 174, angående viss ändring i sjömanshus- och mönstringsförordningen; samt

nr 175, angående avskaffande av det inom statens vattenfallsverk tillämpade tantiemsystemet.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av förordningen om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall m. m.;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 10 maj 1929 om trafikförsäkring å motorfordon;

nr 178, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande makes rätt att till make överlåta egendom; samt

nr 179, i anledning av väckt motion om uppsägning av konventionen för lösande av konflikter mellan lagar och jurisdiktioner i fråga om äktenskapskillnad och hemskillnad m. m.

Anmäldes och bordlades

bankoutskottets utlåtande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse, m. m.; samt

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ägofred, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.10 e. m.

In fidem
Eric Carlén.
